



**Manuel Gómez Román (1876-1964)**  
**Arquitecto e galeguista**

Unha ollada desde a Casa Galega da Cultura  
50 aniversario do seu pasamento

Exposición:  
Do 15 de outubro  
ao 23 de novembro de 2014



**Casa Galega da Cultura**

**CONCELLO  
DE VIGO**



# A Fundación Penzol homenaxeoa a Manuel Gómez Román

Neste ano 2014, o día 11 de novembro, cumpliránse 50 anos do pasamento de Manuel Gómez Román, unha das figuras más importantes da arquitectura galega, cunha vida chea de compromiso con Vigo e con Galicia.

A Fundación Penzol coa colaboración da Editorial Galaxia e do Concello de Vigo fai esta exposición en homenaxe a un home excepcional que foi Vicepresidente da nosa Fundación e con anterioridade participou na fundación de Galaxia, sendo o seu Vicepresidente. Manuel Gómez Román destacou de maneira sobranceira na arquitectura modernista e ecléctica e tamén na rexionalista inspirándose na arquitectura monumental galega e na nosa edificación tradicional. A súa obra como arquitecto está presente principalmente en Vigo e nos seus arredores, pero tamén noutros lugares de Galicia como Lugo e Santiago. "Construtor de novas compostelas" foi denominado por Otero Pedrayo.

Se importante é a súa obra profesional non o é menos o seu papel na vida social, política e cultural, na que se comprometeu firmemente e destacou como figura senlleira. Na política formou parte da Corporación Municipal Viguesa, foi ademais Secretario Xeral do Partido Galeguista e fundador en Vigo da Agrupación ao Servizo da República e candidato ás eleccións municipais de 1936 pola Frente Popular. Na vida social aparece como presidente da Sociedade La Oliva, do Ateneo Vigüés e do Rotary Club. No campo cultural destaca como membro do Comité Cultural de Vigo da Agrupación ao Servizo da República, que recibe a García Lorca no ano 1932 na estación de Vigo, Director da Sección de Ciencias Aplicadas do Seminario de Estudios Galegos, Fundador e Vicepresidente de Galaxia e da Fundación Penzol e membro da Real Academia Galega e do Padroado Rosalía de Castro. Poucas vidas se nos amosan tan prolíficas como a súa.

A exposición mostra fondos arquivísticos e documentais da Fundación Penzol e da doazón de Francisco Fernández del Riego ao pobo de Vigo, custodiados na Casa Galega da Cultura. Ademais recolle unha serie de fotografías do Arquivo Fotográfico Pacheco, que dispón dun punto de consulta nesta Casa, o que xustifica o subtítulo Unha Ollada desde a Casa Galega da Cultura.

Consideramos de xustiza dar a coñecer este esgrevio galego-vigüés a través da memoria custodiada, tratando de achegar a súa prolífica vida ás xentes de Vigo e de Galicia. Débeselle unha biografía que non so recolla os aspectos arquitectónicos, moi ben estudiados, de maneira especial polo arquitecto Xaime Garrido e polo historiador Xosé Ramón Iglesias, senón tamén a súa vida de compromiso cultural, social e político.

## Contido da exposición

A exposición estrutúrase nos seguintes apartados:

- Colección de debuxos arquitectónicos de Manuel Gómez Román.
- Fotografías do Arquivo Pacheco.
- A arquitectura de Manuel Gómez Román.
- Actividade cultural: Seminario de Estudios Galegos, Editorial Galaxia, Fundación Penzol e Real Academia Galega.
- Actividade política: Concello de Vigo, defensa da República, Partido Galeguista.
- Actividade social: La Oliva.
- Fotografías do fondo da Fundación Penzol e Fernández del Riego.
- Documentos biográficos.



Debuxo cedido polo Colexio Oficial de Arquitectos de Galicia.  
Delegación Vigo

# Fernández del Riego fálanos de Gómez Román

"Para escribir de Manuel Gómez Román e da obra que produciu, compre situalo, xa que logo, na época que lle tocou vivir. Naceu na cidade de Vigo o 24 de xullo de 1876. Era fillo do construtor Benito Gómez González, que deixou expresivas amosas do seu labor no escenario urbano vigués. Era irmán do arquitecto Benito Gómez Román, co que compartiu tarefas comúns. Fixo os estudos de primeiro ensino e de bacharelato no lugar natal. Vencellado familiarmente á arte da construcción, sentiu desde moi novo unha profunda afección a esta arte. Gostaba especialmente de acompañar ao seu pai nas visitas que facía ás obras que andaba a realizar. Gorentáballe, sobre todo, contemplar o traballo dos artesáns da pedra. O inspirado labor dos canteiros, tallando a golpe de cicel o duro granito do país, influíu notoriamente na súa actividade de despois. Lembraba, daqueles días a un mestre asestante que lle parecera un deus..."

Cando contaba apenas dezasete anos de idade, encetou en Madrid a carreira na Escola de Arquitectura. Pero, por circunstancias que non son do caso, abandonou axiña os estudos. De volta en Vigo foi deprendendo todos os oficios relacionados coa construcción arquitectónica. No ano 1908 gañou, co seu irmán Benito, a segunda medalla correspondente á sección de arquitectura, na Exposición de Bellas Artes de Madrid. Interviu un algo máis tarde, en diversas actividades da vida viguesa. A comezos do 1910 foi elixido presidente da prestixiosa sociedade "La Oliva". Nese mesmo ano significouse como animador dunha serie de homenaxes a Curros Enríquez. Con anterioridade, participou na preparación da Exposición Rexional de Santiago de 1909, aportando a ela o seu calco.

Pero, home desacougado, tentou coñecer outros mundos. Vioxou de primeiras a Europa. En novembro do 1913 emprendeu o camiño cara Buenos Aires, co propósito de se establecer alí. O día oito dese mes, anterior ao do seu embarque, recibiu a homenaxe de La Oliva, que o nomeou presidente honorario. No país ultramariño esgotou decontado os recursos económicos dos que dispuña. Viuse obrigado a traballar en empresas construtoras. Pero, logo dunha breve estadía na cidade pratense, decidiu regresar á terra natal. Xa de novo en Vigo, Gómez Román fundou unha Academia de Debuxo, na que exerceu tamén como profesor. Puxo a proba nela os seus especiais dotes de debuxante, de bo coñecedor das artes da construcción. Practicou diversos oficios relacionados coa actividade urbanística, traballando arreo con vocación decidida. Cando

chegou á maturidade resolveu proseguir a carreira de arquitecto que interrompera. No 1917, aos 41 anos de idade, obtivo o título con brillantez. Rematou en dous cursos os oito dos que constaba a carreira daquela. Comezou axiña a exercer a profesión como titulado. Encetou a colaboración na prensa galega como debuxante e como escritor. Adicouse tamén a cultivar a escultura.

A súa presencia nas laborías da súa cidade natal, levouno a desempeñar unha concellería no Concello vigués. Era home de crenzas republicanas e federais. Militou máis tarde no Partido Galeguista, e chegou a ser o seu último Secretario Xeral. Interviu sobranceiramente nas campañas do espaxeamento do galeguismo, e nas de propaganda do Estatuto de Autonomía. Estivo ao frente, ademais, da sección de Ciencias Aplicadas do Seminario de Estudios Galegos.

Alá polos primeiros meses do 1932, começamos a frecuentar o seu trato. Tiña daquela 57 anos, e nós apenas 19. Era home de singular prestancia, de alta estatura, esguío, animador entusiasta, firme nas conviccións, xeneroso, cheo de humanidade. Despois de rematada a guerra civil, da que foi vítima, anovamos en Vigo, nos inicios da década dos corenta, as vellas relacións galeguistas e de amizade. Pese ás diferencias de idade, coincidiamos nas mesmas angueiras. Actuou outravolta como Secretario Xeral do Partido, agora na clandestinidade.

Visitámolo moitas veces no seu estudio da rúa García Barbón, ou na casa de Purificación Saavedra, en Teis, onde convivía con Nieves Gil Mariño. Preparábamos esta substancialos xantares. Na sobremesa artellabamos, con Enrique Peinador, proxectos de futuro. Andando algúns tempo, ao se encetar a restauración da actividade cultural galega, compartiu iniciativas e realizacións. Exerceu como Vicepresidente da Editorial Galaxia, e tamén como Vicepresidente da Fundación Penzol, ata o momento mesmo de se producir o seu pasamento.

Pouco antes de finar a súa compañeira de abondos anos, casou con ela in articulo mortis. Estableceu entón a residencia na Vila mariñeira de Canido coa familia do seu apelido, e no Hotel Universal, edificio do que era propietario. Nel morara de mozo, e nel pasou os derradeiros días, case cego, afastado da intensa vida que protagonizara. Sentíase "viudo da vida", segundo gostaba de dicir. Alí morreu o 11 de novembro do 1964, "o ensoñador de novas Compostelas", como o denominou Otero Pedrayo."

# **Manuel Gómez Román (1876-1964)**

## **Arquitecto e galeguista**

**Unha ollada desde a Casa Galega da Cultura**  
**50 aniversario do seu pasamento**

**Exposición organizada pola Fundación Penzol**

Comisariado e selección de fondos:

Marián Vidal Fraile  
Francisco Domínguez Martínez

Documentación:

Rosa González Bordallo  
Benito Ramírez Abal  
Pilar Vilaboy Freire  
Arquivo Fotográfico Pacheco

Agradecimentos:

Concello de Vigo  
Editorial Galaxia e o seu equipo de exposicións  
Deputación de Pontevedra  
Colexio Oficial de Arquitectos de Galicia. Delegación Vigo  
Centro Infográfico Avanzado de Galicia

Xavier Mosquera  
María Dolores Cabrera Iglesias  
Xaime Garrido Rodríguez  
Xoaquín de Acosta Beiras

Agradecimentos especiais:

Xosé Ramón Iglesias Veiga

Familiares de Manuel Gómez Román:

Margarita Fidalgo Pardo  
Margarita Vázquez de Parga Pardo  
Juan Antonio Vázquez de Parga Pardo  
Francisco Javier Echenique Gordillo  
Gaspar Robles Echenique

### **Casa Galega da Cultura**

Praza da Princesa, 2. Vigo

### **Do 15 de outubro ao 23 de novembro**

Luns a venres: de 18.00 a 21.00 h.

Sábados: de 12.00 a 14.00 e de 18.00 a 21.00 h.

Domingos e festivos: de 12.00 a 14.00 h.



**REDE DE MUSEOS**  
**CONCELLO DE VIGO**  
**Casa Galega da Cultura**

**CONCELLO**  
**DE VIGO**

